

مهمیة‌های بنیادی مردم‌سالاری دینی در ایران با لیبرال دموکراسی

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین کوهساری مسئول مرکز ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه

بخش اول

مقوله انتخابات جزء مقولاتی است که از منظر دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی عمومی، از موضوعات جدی دنیااست و نیازمند فعال شدن همه سفارتخانه‌های ماست. سفارتخانه‌های ما نباید تصور کنند که در ایام انتخابات فقط وظیفه آن‌ها این است که صندوق رأی را در سفارتخانه قرار بدهند و مردم بیایند آنجا و رأی بدهند، نه؛ ما نیازمند این هستیم که به‌مناسبت انتخابات، یک سلسله از جلسات و رایزنی‌ها انجام شود تا این حجم از شبهات و دغدغه‌هایی که در مجامع بین‌المللی ما و نخبگان کشورهای مختلف وجود دارد، رفع شود؛ لذا حتماً ما در وزارت خارجه، باید همزمان با انتخابات، یک تحرک جدی‌تر در نهادهای فرهنگی بین‌المللی ایجاد کنیم.

حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیدمفید حسینی کوهساری؛ مسئول مرکز ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه در گفت‌وگو با هفته‌نامه افق‌حوزه به بررسی ممیزه‌های مبانی و شاخص های مردم سالاری دینی با لیبرال دموکراسی پرداخت که متن پیش‌رو حاصل این گفت‌وگو می‌باشد.

« **با تشکر از حضرت‌عالی که فرصتی در اختیار هفته‌نامه افق حوزه قراردادیدی تا مباحث مربوط به انتخابات را با نگاه بین‌الملل به بحث و بررسی بپردازیم و از مطالب ارزشمندتان بهره ببریم؛ به‌عنوان پرسش اول در عرصه بین‌الملل کارنامه انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران چگونه ارزیابی می‌شود؟**»

در خصوص موضوع انتخابات از منظر بین‌الملل، می‌توان گفت: موضوع انتخابات و در یک افق وسیع‌تری مردم‌سالاری در کشور ما و سهم و مشارکت مردم در انقلاب اسلامی چه در سطوح حاکمیتی و چه در سطوح غیر حاکمیتی، یک کارنامه آبرومند و پرافتخار است.

و درعین‌حال که یک کارنامه پرافتخار و آبرومند را در این عرصه داریم، به همان اندازه هم، یک کارنامه ناشناخته از منظر بین‌الملل است؛ چراکه در این جهت نتوانستیم، تبیین خوبی داشته باشیم؛ لذا ما در عرصه بین‌الملل در این موضوع متهم هم هستیم و نه‌تنها به‌اصطلاح نتوانستیم، این سابقه درخشان را معرفی کنیم؛ بلکه در موضع متهم هم قرار گرفته‌ایم.

و عجیب‌تر این است که این اتهام بعضاً توسط کشورهایی انجام می‌شود که خودشان در مقدمات مردم‌سالاری هم وارد نشده‌اند، یا اینکه خودشان یک سطحی از مردم‌سالاری را دارند؛ اما نسبت به ما با معیارهایی کاملاً دوگانه برخورد می‌کنند؛ یعنی الان رسانه‌های غربی و به‌ویژه تعاملی که آمریکا و اروپا و برخی از سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی با جمهوری اسلامی دارند، نسبت به موضوع مشارکت مردمی، نسبت به موضوع انتخاب، نسبت به نقش و سهم مردم، یک موضع کاملاً منافقانه و با شاخص‌ها و معیارهای دوگانه است. بعضاً کشورهایی که فرسنگ‌ها با سطح دموکراسی جمهوری اسلامی فاصله دارند، این‌ها توسط کشورهای غربی مورد حمایت قرار می‌گیرند. حداقلش این است که هیچ‌گونه اعتراض و انتقاد و قطعنامه و تصویبی علیه آن‌ها انجام نمی‌شود؛ اما علیه جمهوری اسلامی که به برخی از شاخص‌هایش اشاره خواهیم کرد که در یک تراز خوب از مردم‌سالاری قرار دارد، با یک نگاه کاملاً مغرضانه و جهت‌دار جبهه می‌گیرند.

همان‌طوری که می‌دانید در دنیا کشورهایی داریم که اساساً در آن‌ها انتخابات برگزار نمی‌شود، ما خودمان را با آن‌ها مقایسه نخواهیم کرد و متأسفانه برخی از این کشورهایی که مشارکت‌های مردمی و انتخاب در آن‌ها برگزار نمی‌شود، در قبال این با رویکرد توجیه‌های اسلامی هم می‌آورند.

لیکی از میزهای مردم‌سالاری و انتخابات در ایران

تتوع و تکرار این انتخابات است. می‌دانید که در خیلی از کشورها مثلاً دو انتخابات ریاست جمهوری و پارلمان را دارند؛ اما ما در کشور ۴ انتخابات زیمی داریم؛ یعنی انتخابات مجلس، انتخابات ریاست جمهوری، انتخابات شوراهای شهر و روستا و انتخابات مجلس خبرگان.

تا الان ۳۹ انتخابات در کشور برگزارشده و امسال ما در آستانه چهلین انتخابات هستیم.

در عمر چهل و اندی ساله انقلاب اسلامی ما به‌طور متوسط هر ۱۴، ۱۳ ماه یک انتخابات برگزار کرده‌ایم و آن‌هم در عرصه‌های مختلف بوده و متأسفانه خیلی‌ها هم غی‌دانند.

اما ما معتقدیم، در اسلام و از نظر مبانی اسلامی، مردم یک جایگاه کاملاً برجسته و شاخصی دارند و این در مبانی قرآنی و روایی و در مبانی مرتبط با سیره اهل‌بیت علیهم‌السلام، چه سیره حکومت و حکومت‌داری پیامبر مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، چه شیوه حکومت‌داری حضرت امیر علیه‌السلام به؟شکل کاملاً برجسته تبیین شده و حتی ما معتقدیم، نه‌تنها درگذشته و در منابع ما این موضوع، موضوع مهم و برجسته‌ای است؛ بلکه آن جامعه آرمانی هم که ما تصویر می‌کنیم، نسبت به جامعه مهدوی، در آنجا هم نقش محوری و کلیدی با مردم است.

جایگاه مردم در اقامه قسط و عدل از منظر قرآن

در آیه ۲۵ سوره حدید این آیه شریفه می‌فرماید: *فَلَسْفِهَ ارِسال رِسل، انزال کتب و فلسفه دین*، در این آیه *بَلِّغُوا النَّاسَ بِالْحَقِّ*ست. هدف این است که مردم اقامه قسط و عدل و دین کنند و مادامی‌که این اتفاق نیفتد، یعنی بشریت به این سطح از درک و مشارکت نرسد که خودش اقامه دین و عدل بکند، فلسفه رسالت پیامبران الهی علیهم‌السلام و فلسفه انزال کتب آسمانی، هنوز محقق نشده است.

البته ما در منظومه فکری اسلام، حتماً حاکمیت اسلامی داریم و حتماً حاکمان نقشی دارند؛ ولی حاکمان نقشی که دارند، این است که این‌ها بیایند و بستر و زمینه‌ای را فراهم بکنند و هدایت و راهبری باید انجام شود؛ اما کننده و فاعل این اقامه قسط، از نظر قرآن، ناس هستند: «لِیَقِیْمَ النَّاسَ بِالْقِسْطِ»؛ البته این اقامه قسط و اقامه عدل، از سوی مردم، یک هدایت الهی می‌خواهد که همان ارسال رسل است. در ادامه می‌فرماید: «وَأَنزَلْنَا الْحَدِیدَ»، بله، یک جاهایی ممکن است، نیاز به این باشد که یک اقتداری و نظارتی وجود داشته باشد؛ آن نظارت و آن هدایت و راهبری، وظیفه حاکمان است؛ ولی اقامه قسط و عدل و اقامه اخلاق و اقامه فطرت، بر دوش انسان‌ها و بر دوش مردم است و خداوند می‌فرماید که همه انسان‌ها خودشان در درون خودشان، یک فطرتی دارند که این فطرت، آن‌ها را به این آرمان‌های بزرگ بشری هدایت می‌کند.

لذا ما معتقدیم که ما چه به گذشته و میراث علمی خودمان و چه به سنت اهل‌بیت علیهم‌السلام و چه به سنت علمای خودمان در طول تاریخ و چه به آینده تاریخ نگاه کنیم، مردم باید کاملاً در صحنه نقش‌آفرین باشند و این تجربه چهل‌ساله بعد از انقلاب اسلامی ما، مؤید این نکته است.

حالا یک سری کشورها هستند که اساساً در این منطق فکر نمی‌کنند و متأسفانه فکر می‌کنند، این به‌اصطلاح نگاه و ذهنیت، یک ذهنیت اسلامی است. ما فکر می‌کنیم، این نگاه، نگاه غلطی است و متأسفانه بعضاً حتی برخی‌ها ممکن است، درون کشور هم، چنین ذهنیتی داشته باشند. ما خودمان را با این‌ها مقایسه نمی‌کنیم؛ اما در مقایسه با کشورهایی که نسبت به مقوله دموکراسی یک تجربه و سابقه‌ای دارند، اگر ما بخواهیم، جمهوری اسلامی را با آن کشورها مقایسه کنیم، این کارنامه، کارنامه پرافتخار و حاوی برگ‌های زرینی در این زمینه است.

«**لطفاً در این مقایسه به برخی از ممیزه‌های مردم‌سالاری در جمهوری اسلامی ایران و دیگر کشورهای مدعی دموکراسی بپردازید؟**»

الف)تنوع و تکرار انتخابات

یکی از ممیزه‌های این مردم‌سالاری و انتخابات در ایران، تنوع و تکرار این انتخابات است. می‌دانید که در خیلی از کشورها مثلاً دو انتخابات ریاست جمهوری و پارلمان را دارند؛ اما ما در کشور ۴ انتخابات رسمی داریم؛ یعنی انتخابات مجلس، انتخابات ریاست جمهوری، انتخابات شوراهای شهر و روستا و انتخابات مجلس خبرگان. تا الان ۳۹ انتخابات در کشور برگزارشده و امسال ما در آستانه چهلمین انتخابات هستیم. در عمر چهل و اندی ساله انقلاب اسلامی ما به‌طور متوسط، هر ۱۴، ۱۳ ماه یک انتخابات برگزار کرده‌ایم و آن‌هم در عرصه‌های مختلف بوده و متأسفانه خیلی‌ها هم نمی‌دانند.

چون ما با مهمانان خارجی ارتباط داریم و یا در کنفرانس‌ها و یا برخی از برنامه‌ها و رویدادهای بین‌المللی حضور پیدا می‌کنیم، خیلی‌ها اصل این موضوع را نمی‌دانند و فکر می‌کنند که چون ما شعار حکومت اسلامی داریم و مثلاً ولایت فقیه اینجا وجود دارد، انتخابات معنا ندارد و حال آنکه این‌گونه نیست.

ما در کشورمان، در موضوعات مختلف ورزشی، فرهنگی، هنری و علمی و اجتماعی و اقتصادی و... انتخابات فراوانی داریم و اساساً بخشی از این جریان، برخاسته از فرهنگ اسلامی و بخشی هم، مربوط به فرهنگ ایرانی ماست.

در فرهنگ ایرانی، اساساً به فکر دیگران بهاء داده می‌شود. به‌جز سطوح حاکمیتی، ما در سطوح فراتر از حاکمیتی هم از این انتخابات زیاد داریم؛ اما آنچه مربوط به سطوح کلان حاکمیتی می‌شود، ما ۴ انتخابات داریم. ۴ نوع انتخابات داریم و ۳۹ انتخابی که برگزار شده است.

ب)سطح مشارکت قابل‌قبول در انتخابات

ممیزی دومی که انتخابات ما داشته، سطح مشارکت قابل‌قبول در انتخابات است. متوسط سطح مشارکت در مثلاً انتخابات ریاست جمهوری، درجاهایی، هم‌رده کشورهای پیشرفته اروپایی است و یک‌جاهایی هم حتی از کشورهای اروپایی بالاتر است.

مشخصاً از آمریکا که به‌عنوان قبله دموکراسی یاد می‌شود و یا انگلستان که به‌عنوان یکی از کشورهای پیشرو در زمینه دموکراسی مطرح هستند، سطح مشارکت ما از آمریکا بالاتر و تقریباً هم رده انگلستان شده است. لذا جمهوری اسلامی میزان مشارکت قابل‌قبولی در انتخابات کشور دارد. البته در دنیا برخی کشورها هستند که انتخابات در آن‌ها اجباری است و سطح مشارکت ما نسبت به آن کشورهایی که انتخابات اجباری دارند، پایین‌تر است.

کشورهایی داریم که ۹۰ درصد و یا بالای ۸۵ درصد مشارکت دارند؛ ولی قانون آن‌ها به این صورت است که شرکت در انتخابات اجباری است و اگر کسی در انتخابات شرکت نکند، مشمول یک سری از جریمه‌های نقدی می‌شود و یا در برخی کشورها، شامل محکومیت‌های زندان می‌شود و یا سلب حق رأی برای آن‌ها لحاظ می‌شود و یا در برخی از کشورها، از برخی از خدمات اجتماعی و یا استخدام در اماکن دولتی، برای آن‌ها محرومیت به وجود می‌آید.

و این از افتخارات ماست که انتخابات در کشور ما، انتخابات اجباری و الزامی نیست؛ یعنی مردم به‌خطر احساس مشارکت و مسئولیتی که دارند، در انتخابات شرکت می‌کنند.

ج)امنیت‌بالای انتخابات

نکته سومی که ممیزه انتخابات ما در همه این سال‌هاست، امنیت بالای انتخابات است؛ البته در همه جای دنیا در انتخاباتی که برگزار می‌شود، ممکن است در یک صندوق یا دو صندوق اختلافات و درگیری‌هایی به وجود بیاید یا ممکن است، آن اختلافات، اختلافات قومیتی خاصی باشد؛ ولی در کشور ما، درهر انتخاباتی، ده‌ها هزار صندوق برای انتخابات لحاظ می‌شود و خود این تعداد بالا، آن‌هم در کشوری وسیع مثل کشور ما و با توجه به اینکه این انتخابات در مناطق مختلفی برگزار می‌شود، شامل امنیت بالایی است.

د)انتخابات شفاف

نکته بعدی که وجود دارد، این است که غیر از امنیت‌های سیاسی و اجتماعی که از ممیزه‌های انتخابات در کشور ماست، شفافیت انتخابات است. علتش هم این است که برگزارکنندگان انتخابات نیز، گروه‌های مردمی هستند. درست است که بخش‌های اجرایی انتخابات ما را وزارت کشور مدیریت می‌کند و شورای نگهبان هم نظارت دارد؛ ولی در بدنه اجتماعی کسانی که بر سر صندوق‌ها می‌ایستند، کسانی هستند که در هر محله‌ای جزء معتمدین محل و یا معتمدین مسجد هستند؛ لذا در کنار این ده‌ها هزار صندوقی که ما هرساله در هر دوره انتخابات فعال می‌شود، صدها هزار نفر از همین افراد نخبه و معتمدین مناطق مختلف داریم که سر صندوق‌ها می‌ایستند؛ لذا اساساً در منطق انتخابات ما، کسی که با انتخابات ما آشنا باشد، می‌داند که به‌هیچ‌عنوان امکان تقلب سازمانی و گسترده وجود ندارد و در اصلاً نمی‌شود، از این بدنه مردمی که سر صندوق‌ها می‌ایستند، کسی بیاید و هماهنگ کند و قوانین را زیر پا بگذارد.

این شفافیت باعث شده که در خلال این سال‌ها، مردم نسبت به نتیجه انتخابات آنچه از صندوق بیرون می‌آید، اعتماد داشته باشند و حتی در دوره‌هایی با اینکه دخالت رسانه‌های بیرونی و برخی از غفلت‌هایی که توسط برخی از اشخاص و جریانات داخل کشور، تردیدهایی در مورد انتخابات شده؛ اما بدنه مردم هیچ‌گاه این تردیدها را نپذیرفته‌اند؛ چون خودشان کاملاً در جریان روند انتخابات در خلال این سال‌ها بوده‌اند.

ه)میزان مشارکت و کیفیت مشارکت مردم در انتخابات

نکته بعدی میزان مشارکت و کیفیت مشارکت مردم در انتخابات است که کیفیت بسیار بالایی دارد. می‌دانید که در بسیاری از نقاط دنیا، انتخاباتی که برگزار می‌شود، انتخابات چندمرحله‌ای است؛ یعنی مردم مثلاً به احزابی رأی می‌دهند یا یک نظام فدرالی وجود دارد و میان رأی مردم و آن نتیجه نهایی واسطه‌های قرار می‌گیرد. حال آنکه در کشور ما مثلاً در انتخابات ریاست جمهوری، مردم رأی مستقیم به خود رئیس‌جمهور می‌دهند و کسی که حائز اکثریت آزاد باشد، رئیس‌جمهور خواهد شد و واسطه احزاب و گروه‌های خاص یا برخی از کشورها که حالت مجلس سنا پیدا می‌کنند، این وضعیت‌ها وجود ندارد؛ البته در این زمینه زمانی خود مقام معظم رهبری فرموده بودند که این کیفیت و جزئیات انتخابات، بخشی مربوط به تجارب بشری است و ما نمی‌خواهیم بگوییم که چیزی که الان وجود دارد، چیز ایده‌آلی است؛ به این معنایی که قابل اصلاح و یا قابل نقد نیست. نه! خود رهبر انقلاب هم در یک سخنرانی فرمودند که ما از نخبگان دعوت می‌کنیم، نسبت به برخی از جزئیات قوانین، مثلاً اینکه قوانین ما چقدر فدرالی باشد و یا چقدر ملی باشد و... (نظر دهند) و این‌ها قابل بحث است؛ اما این چیزی که دارد انجام می‌شود، در کشور ما، از این نظر بیشترین سهم انتخابات و بیشترین سهم تأثیرگذاری به تک‌تک آراء مردم داده شده و گروه‌ها و احزاب در رتبه بعدی تأثیرگذاری هستند. در خیلی از کشورها این‌گونه نیست؛ یعنی حتی در برخی از کشورها، وزرا با بسته به اینکه احزابی که شرکت کرده‌اند، چه مقدار رأی آورده‌اند، به تعداد و میزان آرایبی که انتخاب کرده‌اند، می‌توانند

در تعیین وزرا و تعداد وزرا نقش داشته باشد؛ اما ما این نقش را مستقیم به خود مردم داده‌ایم؛ البته برای اینکه یک تمرکز و قدرتی در ریاست جمهوری اتفاق نیفتد؛ مثلاً ریاست جمهوری موظف است که اسامی وزرای خودش را دوباره به مجلس بدهد و مجلس، در رأی اعتماد هم، نظارت بعدی را خواهد داشت و نظارت پسینی بر تک‌تک وزرا خواهد داشت؛ اما هر رئیس‌جمهوری در انتخاب وزرای خودش راحت است و انتخاب آزاد است و امروزه این مدل انتخاباتی جمهوری اسلامی است؛ یعنی در میان مدل‌های انتخاباتی دنیا، یک مدل متمایزی است که توسط اندیشکده‌ها و مراکز علمی دنیا مطالعه می‌شود؛ چون این مدل منحصربه‌فردی است، این‌گونه از ترکیب، ترکیب: تعداد انتخابات و کیفیت آرا و نوع نظارتی که می‌شود، یک مدل متمایز است.

و)انتخابات مبتنی بر مبانی و رویکردهای دینی

ویژگی بعدی که وجود دارد، این است که در تمام این فرایند دموکراسی، مبانی و رویکردهای دینی نیز لحاظ شده است که این خود، یک تجربه جدیدی است. همان‌طور که مقام معظم رهبری فرمودند: انقلاب اسلامی یک تجربه‌ای از مردم‌سالاری دینی در دنیااست که این تجربه قابل عرضه و دفاع است و نتیجه این انتخاباتی که در خلال این سال‌ها شده است، یک مشارکت دهه‌ها میلیونی از سوی مردم در انتخابات مختلف بوده و نتیجه‌اش یک مشارکت همگانی، هم در سطوح کلان حاکمیتی و هم، در اجزای حاکمیت بوده که نتیجه آن، اعتمادبه‌نفس ملی و امید به آینده هست و علی‌رغم انواع تحریم‌ها و توطئه‌ها و مشکلاتی که علیه ملت ما بوده، مردم سهم مشارکتی خود را ایفا کرده‌اند؛ البته افت و خیزهایی در این مسیر داشته‌ایم؛ اما مسیر ما یک مسیری روبه‌جلو بوده و همین‌که مردم در این ۳۵ سال پس از انقلاب، احساس مشارکت می‌کردند، هم پشتوانه مردمی نظام حفظ شده و هم، در چالش‌ها و بحران‌هایی که نظام با آن‌ها مواجه شده، مردم همواره حامی نظام بوده‌اند؛ لذا می‌بینید که در انتخابات چهارم ما، آمار مشارکت کاندیداها، بیش از ۴۸ هزار نفر فقط در ثبت‌نام اولیه بوده که با یک رشد ۴ برابری نسبت به دوره‌های قبل مواجه بوده‌ایم. و این نشان‌دهنده این است که مردم احساس می‌کردند، این انتخابات، انتخابات مؤثر و تأثیرگذاری است و علی‌رغم همه مشکلات، ما یک رشد ۴ برابری را در ثبت‌نام اولیه داشتیم؛ لذا پیش‌بینی می‌شود که یک انتخابات پرشور و پرقابتی را ما شاهد باشیم.

جایگاه زنان در انتخابات

در این دوره، قریب به ۱۵ درصد شرکت‌کنندگان، از بانوان کشور هستند و علی‌رغم همه‌ای که دارد صورت می‌گیرد که در ایران، زنان از جایگاه و اهمیت لازم برخوردار نیستند، خود مشارکت مردمی ما در انتخابات و نقش و سهمی که خانم‌ها در مجامع علمی و ورزشگاه‌های ما و در رده مدیران بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی ایفا می‌کنند، یک نقش کاملاً برجسته است و فراتر از این نقش‌های اجتماعی که برای زنان قائلم، در کشور ما جایگاه مادری، یک جایگاه بسیار فاخری است و همه زنان احساس افتخار می‌کنند که مادر هستند و درعین‌حال، از نقش‌های اجتماعی خود نیز بهره‌مند هستند.

دست برتر انقلاب اسلامی در مدل حکومتی مردم‌سالاری دینی

این مسائلی که عرض شد، دربردارنده منظومه انتخاباتی نظام مقدس جمهوری اسلامی است که از مؤلفه‌های مختلفی برخوردار است و نیازمند بازتعریفی در عرصه بین‌الملل است.

بنده به‌عنوان کسی که ارتباطاتی با خارج از کشور دارم، عرض می‌کنم که ما درعین‌حال که کاملاً مقتدریم، در همین بُعد هم مظلوم هستیم؛ یعنی شعار «مظلوم مقتدر» که این روزها برای فلسطین به‌کار می‌رود، از این بعد درباره ما نیز صادق است و می‌توانیم، بگوییم که درعین‌حال که انصافاً بااقتدار و باافتخار یک عملکرد قابل‌توجهی داریم؛ چراکه این عملکرد و سطح مشارکت مردم در طول تاریخ ایران بی‌سابقه است؛ حتی در میان کشورهای اسلامی، این سطح از مشارکت کم‌نظیری یا بی‌نظیر است. حتی در مقایسه با کشورهای مدعی دموکراسی و مدعی مردم‌سالاری هم، باز این عملکردی که جمهوری اسلامی دارد، قابل افتخار و قابل عرضه است و همان‌طور که عرض کردم، این بُعد نه‌تنها شناخته و تبیین نشده؛ بلکه در این زمینه، ما با یک ذهنیت و تصور نادرستی نسبت به جمهوری اسلامی مواجه هستیم. به نظر من برای برطرف کردن این ذهنیت‌ها و تصورات، نیازمند یک عزم جدی و ملی هستیم.

ادامه دارد...